

Sociale forskelle i studerendes uddannelsesforventninger

Sammenhænge mellem kommende studerendes sociale baggrund og forventninger til videregående uddannelse

INDHOLD

Sociale forskelle i studerendes uddannelsesforventninger

1	Resumé	5
----------	---------------	----------

2	Indledning	10
2.1	Hvad ved vi i forvejen om social baggrund og uddannelsesforventninger?	10
2.2	Notatets undersøgelsesspørgsmål	11
2.3	Analyseltilgang	11
2.4	Datagrundlag	12
2.5	Projektets organisering	13

3	Sammenhængene mellem kommende studerendes sociale baggrund og uddannelsesforventninger	14
3.1	Kommende studerende med højtuddannede forældre forventer et højere videregående uddannelsesniveau end andre	14
3.2	Kommende studerende med højtuddannede forældre har højere gymnasiekarakterer end andre	15
3.3	Sammenhæng mellem karaktergennemsnit og valgt type af videregående uddannelse	16
3.4	Sammenhæng mellem valgt type af videregående uddannelse og uddannelsesforventninger	17
3.5	Kommende studerende med højtuddannede forældre forventer et højere videregående uddannelsesniveau end andre med samme karaktergennemsnit	18
3.6	Inden for samme type af videregående uddannelsesinstitution er der kun sammenhæng mellem social baggrund og uddannelsesforventninger blandt studerende med lave karakterer	19

Appendiks A – Litteraturliste	22
Appendiks B – Robusthedsanalyser på baggrund af kontrollerede modeller	23
Appendiks C – Yderligere deskriptive figurer	26
Appendiks D – Vægtningsstrategi	28

1 Resumé

Dette notat ser på de forventninger, som kommende studerende af forskellig social baggrund har til, hvilken type videregående uddannelse de forventer at gennemføre i deres liv.

Selvom Danmark tilbyder gratis uddannelse til alle og økonomisk støtte under uddannelse, er der stadig en betydelig social ulighed i uddannelse. En af de mekanismer, der kan forklare den sociale ulighed i uddannelse, er forskelle i uddannelsesforventninger og derved de valg, som unge træffer i uddannelsessystemet. Med dette notat undersøger vi betydningen af social baggrund for de kommende studerendes uddannelsesforventninger og studievalg.

Relevans, faglig kontekst og målgruppe

Relevans

Uddannelse argumenteres ofte at være hovedvejen til et godt liv med høj jobsikkerhed, en god løn, samt et sundere og længere liv. Statens Uddannelsesstøtte (SU) og gratis uddannelser gennem hele uddannelsessystemet betragtes af mange som redskaber til at fremme social mobilitet og bryde den sociale arv i Danmark. Tidligere analyser har dog vist, at der stadig er en betydelig social ulighed i uddannelse i Danmark. Børn af forældre med lange uddannelser har stadig en markant større chance for selv at få en lang uddannelse end børn af kortuddannede forældre. Det gælder også for børn med samme kognitive og faglige evner (Holm, 2019; Karlson, 2014; Thomsen & Bom, 2019; Thomsen, De Montgomery, & Vernstrøm, 2016).

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) håber med dette notat at bidrage til forståelsen af baggrunden for og rækkevidden af den fortsatte sociale ulighed i uddannelse i Danmark ved at sætte fokus på uddannelsesforventningerne ved indgangen til de videregående uddannelser.

Faglig kontekst og fokus

Forskningen viser, at der er sociale forskelle i uddannelsesforventninger ved afslutningen af 9. klasse og i løbet af gymnasietiden, og den peger på, at forskelle i uddannelsesforventninger er en af flere faktorer, der forklarer den fortsatte sociale ulighed i uddannelse (Karlson, 2014; Thomsen & Bom, 2019; Thomsen, De Montgomery, & Vernstrøm, 2016). Uddannelsesforventninger er samtidig en af de faktorer, der kunne være et potentiale for at ændre på, eksempelvis fra et vejledningsperspektiv og måske særligt for unge med kortuddannede forældre. Samme forskning viser nemlig, at unge, hvis forældre har kort eller ingen uddannelse, angiver vejledere og andre professionelle som vigtige hjælpere i forbindelse med uddannelsesvalget ved afslutningen af grundskolen (Thomsen & Bom, 2019).

Eksisterende forskning fokuserer på unges uddannelsesforventninger ved afslutningen af grundskolen samt i løbet af gymnasietiden. Dette notat supplerer forskningen med viden om unges uddannelsesforventninger ved overgangen til videregående uddannelse.

Vi ser på den del af en ungdomsårgang, der har søgt ind og er blevet optaget på en videregående uddannelse. Denne gruppe er en stærkt selekteret del af en hel ungdomsårgang, og vi ved, at en stor del af den samlede sociale ulighed i uddannelse kommer til udtryk på et tidligere tidspunkt, fx ved at børn af forældre med korte uddannelser er mindre tilbøjelige til at søge om optagelse på en videregående uddannelse.

Spørgsmålet er, om man for denne stærkt selekterede gruppe stadig kan identificere social ulighed i uddannelsesforventninger. I notatet undersøger vi, om den sociale baggrund¹ har betydning for disse unges uddannelsesforventninger og studievalg samlet set, og når man holder betydningen af de unges karaktergennemsnit fra gymnasiet konstant.

Målgruppe

Notatets hovedmålgruppe er personer, der arbejder med studievejledning af unge. Denne målgruppe kan finde nyttig viden i notatet i relation til vejledning af kommende studerende, der overvejer hvilken type videregående uddannelse, de skal søge ind på, samt gør sig overvejelser om at bygge en lang videregående uddannelse (LVU) oven på en kort eller en mellemlang videregående uddannelse (hhv. KVVU eller MVU). Resultaterne kan også være relevante for politikere og andre aktører samt forskere og andre interesserede i den social- og uddannelsespolitiske debat om social ulighed i uddannelse og social mobilitet mere generelt.

Hovedresultater

Studerendes forventninger til videregående uddannelse hænger sammen med deres sociale baggrund

Der er social ulighed i uddannelsesforventningerne blandt unge, der er tilbudt en plads på en videregående uddannelse. For de kommende studerende er der en stærk sammenhæng mellem at have højtuddannede forældre og selv være tilbøjelig til at forvente at opnå en LVU.

Hvor 78 % af de kommende studerende med mindst én forælder med en LVU stiler efter en kandidat- eller ph.d.-grad, gælder det samme kun for 51 % af de kommende studerende med forældre, der har grundskolen eller en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse.

Unge med gode karakterer og kortuddannede forældre har lavere uddannelsesforventninger end unge med tilsvarende karakterer og højtuddannede forældre

Generelt gælder det, at jo højere gymnasiekarakterer, jo højere er forventningerne til videregående uddannelse. Men der er også social ulighed i uddannelsesforventninger, når man sammenligner

1 Social baggrund generelt er i dette notat operationaliseret som forældres uddannelsesbaggrund, hvilket er udbredt i litteraturen (EVA, 2015, s. 8).

kommende studerende med samme karakterniveau fra gymnasiet. Det betyder samlet, at når vi ser på kommende studerende med høje karakterer fra gymnasiet, dvs. med et karaktergennemsnit på 10 eller derover, har de unge med højtuddannede forældre højere forventninger til uddannelse end unge med kortuddannede forældre.

Hvor det er 82 % af de kommende studerende med høje karakterer og forældre med en erhvervsuddannelse som højeste uddannelse, der stiler efter en LVU, er det hele 92 % af de unge med LVU-forældre.

Det er et bemærkelsesværdigt resultat, for det betyder, at selv når studerende med kortuddannede forældre har opnået gode karakterer og derfor samme niveau af studiekompetence² samt har samme muligheder for uddannelsesvalg i optagelsessystemet, er de tilbøjelige til at søge kortere videregående uddannelser og have lavere forventninger til deres eget videregående uddannelsesniveau end tilsvarende studerende med mindst én forælder med en LVU.

Der er også sociale forskelle i uddannelsesforventninger, når man sammenligner kommende studerende med lave gymnasiekarakterer. 56 % af de kommende studerende med et gymnasialt karaktergennemsnit på 4 eller derunder og forældre med en LVU forventer at gennemføre en kandidatuddannelse. Den samme forventning findes blandt 32 - 39 % af de unge med samme karaktergennemsnit, hvis forældrene *ikke* har en LVU.

Unge med høje karakterer og ufaglærte forældre har højere uddannelsesforventninger end tilsvarende unge med faglærte forældre

Der er en undtagelse til tendensen til, at jo højere forældres uddannelsesniveau er, jo højere uddannelsesniveau forventer de unge at opnå, og den gælder blandt de kommende studerende, der har høje karakterer og ufaglærte forældre.

En høj andel af disse unge forventer nemlig at få en kandidat- eller ph.d.-grad (89 %). Det tilsvarende tal for unge med høje karaktergennemsnit og enten faglærte forældre, KVVU'er eller MVU'er, er hhv. 82 % og 86 %.

Ser man specifikt på de kommende studerende, der har høje karakterer, ufaglærte forældre og er optaget på en universitetsuddannelse, er deres forventninger endda lidt højere end hos deres lige så dygtige medstuderende med LVU-forældre.

Forskning beskriver, hvordan nogle børn af lavtuddannede forældre danner høje uddannelsesforventninger som kontrast til deres forældres økonomiske, statusmæssige eller erhvervsmæssige situation. Denne tendens kunne afspejle sig i resultaterne her. Det er dog vigtigt at huske på, at gruppen af studerende, hvor begge forældre er ufaglærte, er meget lille, og er derfor en meget selekteret gruppe.

2 Se EVA (2016).

Social ulighed i uddannelsesforventninger blandt unge med lave karakterer inden for samme uddannelse

Ser vi mere specifikt på studerende med samme karaktergennemsnit og optaget på samme type af videregående uddannelsesinstitution, dvs. på hhv. uddannelser på erhvervsakademierne, professionshøjskolerne og universiteterne, er der generelt ikke social ulighed i uddannelsesforventningerne.

Der er dog én undtagelse. Der er nemlig stadig sammenhæng mellem forældres uddannelse og forventninger til egen uddannelse, når vi zoomer ind på de relativt få studerende, som har et gymnasialt karaktergennemsnit på 4 eller derunder, og som er optaget på uddannelser inden for samme type af videregående uddannelsesinstitution.

På universitetsuddannelserne gælder det for kommende studerende med et snit på 4 eller derunder, at 89 % forventer at gennemføre mindst en kandidatuddannelse, hvis mindst én af deres forældre har en LVU, mens andelen er 67 % blandt kommende universitetsstuderende med samme gymnasiale karaktergennemsnit og ufaglærte forældre.

Unge med højtuddannede forældre og lave karakterer optaget på en uddannelse på et erhvervsakademi eller en professionshøjskole forventer også i højere grad at opnå en LVU end unge med kortuddannede forældre og lave karakterer.

Analyser viser også, at den sociale ulighed i uddannelsesforventninger blandt unge med lave karakterer også findes, når man sammenligner unge, der er optaget på samme specifikke uddannelse.

Hver fjerde optagne studerende på professionshøjskole- og erhvervsakademiuddannelser forventer at tage en lang videregående uddannelse

Relativt høje andele af de kommende studerende på professionshøjskolerne og erhvervsakademierne forventer at gennemføre mindst en kandidatuddannelse i deres liv. Dette gælder for 28 % af kommende studerende på professionshøjskolerne og 25 % på erhvervsakademierne. Andelen er endnu højere blandt kommende studerende på professionshøjskole- og erhvervsakademiuddannelser med høje gymnasiekarakterer og forældre med lange videregående uddannelser.

Det tyder på, at disse kommende studerende ikke alene ser deres uddannelse som en adgang til et professionsrettet job, men også som et springbræt videre til en kandidat- eller masteruddannelse.

Perspektivering

Dette notat supplerer den eksisterende viden om betydningen af unges uddannelsesforventninger for den sociale ulighed. Det er naturligvis især relevant at arbejde med unges uddannelsesforventninger i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse. Men vores notat viser, at også i overgangen fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse samt i det videre forløb i det videregående uddannelsessystem spiller den sociale baggrund en betydning for de forestillinger og forventninger, unge har til deres uddannelsesforløb. Resultaterne peger derfor på, at der kunne være et behov for at prøve at korrigere nogle af de unges uddannelsesforventninger. En målrettet støtte

og vejledning af de kommende studerendes valg af videregående uddannelse samt deres muligheder for senere at bygge en LVU oven på en KVU eller MVU kan muligvis skabe potentiale for at mindske den sociale ulighed i uddannelse.

Forskningen indikerer som sagt, at forskelle i uddannelsesforventninger er én af de faktorer bag uligheden i uddannelse, der måske er et potentiale for at ændre på, eksempelvis fra et vejledningsperspektiv. Unge med kortuddannede forældre kunne være særligt påvirkelige, da de i valget af ungdomsuddannelse angiver vejledere og andre professionelle som vigtige hjælpere i forbindelse med uddannelsesvalget (Thomsen og Bom, 2019).

Vi kan dog ikke på baggrund af dette notat eller den refererede forskning vide, i hvilken grad det gennem vejledning er muligt at påvirke de forventninger, unge møder op med, ej heller hvordan en meningsfuld vejledningsindsats bedst kan tilrettelægges. Det kunne dog være et relevant udviklingsarbejde i vejledningen at sætte fokus på, hvordan man kan udfordre eller forstyrre unges forventninger og samtidig oplyse om mulighederne for at bygge LVU'er oven på KVU'er eller MVU'er samt at prøve at få de unge til at se videregående uddannelsesmuligheder i et længere, livslangt perspektiv. Fremtidige evalueringer kunne dernæst interessere sig for disse indsatsers virkninger ift. mulighederne for at tilpasse de unges uddannelsesforventninger og valg i uddannelsessystemet mere generelt.

Om datagrundlaget

Analyserne i notatet baserer sig på to datakilder: Spørgeskemadata fra EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser og registerdata fra Danmarks Statistik.

Notatets population udgøres af alle studerende optaget på videregående studier i sommeren 2016 gennem Den Koordinerede Tilmelding (KOT), som samtidig var sommerstartere og stadig aktive 1. oktober 2016. Det svarer til i alt 44.294 studerende. Delpopulation udgøres af de i alt 24.674 optagne, der besvarede første spørgeskema i EVA's forløbsundersøgelse til 2016-kohorten i august 2016. Spørgeskemaet har en svarprocent på 55,7. De analyser i notatet, der ikke gør brug af surveydata, tager udgangspunkt i hele populationen, mens de analyser, der inkluderer surveydata, tager udgangspunkt i delpopulationen. Registerdata og surveydata kobles sammen på individniveau.

Se appendiks D for yderligere oplysninger om vægtningsstrategi.

2 Indledning

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøger i dette notat de forventninger, som kommende studerende af forskellig social baggrund har til hvilken type af videregående uddannelse, de forventer at opnå i deres liv.

2.1 Hvad ved vi i forvejen om social baggrund og uddannelsesforventninger?

Statens Uddannelsesstøtte (SU) og gratis uddannelser gennem hele uddannelsessystemet betragtes ofte som redskaber til at fremme social mobilitet og bryde den sociale arv i Danmark. Tidligere analyser har dog vist, at der stadig er en betydelig social ulighed i uddannelse i Danmark. Børn af forældre med lange uddannelser har stadig en markant større chance for selv at få en lang uddannelse end børn af kortuddannede forældre. Det gælder også for børn med samme kognitive og faglige evner (Holm, 2019; Karlson, 2014; Thomsen & Bom, 2019; Thomsen, De Montgomery, & Vernstrøm, 2016). I litteraturen er der en række bud på, hvordan man kan forklare den vedblivende sociale ulighed i uddannelse. Her peges fx på, at forældre med lange uddannelser:

1. ... i højere grad medvirker til at kultivere uddannelsesrelevante evner hos deres børn. Det gælder både konkrete, faglige evner såsom ordforråd og læsefærdigheder, men også bløde færdigheder såsom tålmodighed og evnen at begå sig i de rette sociale sammenhænge³.
2. ... har viden om uddannelsessystemet, evner i at navigere det og kan med denne baggrund vejlede deres børn.
3. ... har et relevant netværk at trække på.
4. ... indpoder – ofte implicit - deres børn en opfattelse af, at (lang) uddannelse er en god idé og det naturlige valg (Chetty, Friedman, Saez, Turner, & Yagan, 2020; Engzell & Tropf, 2020; Forster & Werfhorst, 2019; Holm, 2019; Karlson, 2014; Thomsen & Bom, 2019; Thomsen, De Montgomery, & Vernstrøm, 2016).⁴

Uddannelsesforventninger – den fjerde faktor i listen ovenfor – er et vigtigt område for forskningen i social ulighed i uddannelse, ikke mindst fordi at uddannelsesforventninger muligvis kan påvirkes,

3 Udover forskellige evner til at kultivere uddannelsesrelevante evner hos deres børn, betyder gener sandsynligvis også noget for de sociale forskelle i færdigheder, man kan observere.

4 Alle lande oplever i forskellige grader social ulighed i uddannelse, og årsagerne synes også at være ret ens på tværs af lande. I lande med betalingsuddannelser er økonomiske begrænsninger en vigtig årsag til social ulighed i uddannelse, og lande med gratis adgang til uddannelse har generelt en mindre grad af social ulighed i uddannelse (Forster & Werfhost, 2019; Engzell & Tropf, 2020).

eksempelvis fra et vejledningsperspektiv. Uddannelsesforventninger er herudover et vigtigt forskningsfelt, fordi forskningen antager, at børn og unges forventninger til fremtidig uddannelse påvirker både deres præstationer i uddannelsessystemet og deres uddannelsesvalg (Thomsen & Bom, 2019; Thomsen, De Montgomery, & Vernstrøm, 2016).

Tidligere dansk forskning har undersøgt kommende studerendes uddannelsesforventninger i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse samt i løbet af gymnasietiden. Forskningen har blandt andet vist, at unge, hvis forældre har kort eller ingen uddannelse, angiver vejledere og andre professionelle som vigtige hjælpere i forbindelse med uddannelsesvalget ved afslutningen af grundskolen (Karlson, 2014; Thomsen & Bom, 2019; Thomsen, De Montgomery, & Vernstrøm, 2016). Forskningen har også identificeret fem overordnede typer af motiver i uddannelsesovervejelserne blandt samme gruppe af unge. Motiverne er:

1. Et **risikobevist** motiv. Unge, der italesætter dette motiv, er risikobeviste og søger uddannelsesforløb, der er realistiske og giver stabilitet.
2. Et **tryghedsorienteret** motiv. Unge, der italesætter dette motiv, siger, de vil vælge uddannelser, hvor de forventer at føle sig trygge og trives. Dette er ofte uddannelser, de kender til fra familien.
3. Et **kontrastorienteret** motiv. Unge, der italesætter dette motiv, baserer deres uddannelsesovervejelser på kontraster til negative oplevelser i opvæksten eller forældrenes økonomiske, statusmæssige eller erhvervsmæssige situation. De er motiverede af ikke at havne som forældre.
4. Et **niveaubaseret** motiv. Unge, der italesætter dette motiv, vil basere uddannelsesvalget på deres karaktergennemsnit, faglige selvtilid og forestillinger om det faglige niveau på de potentielle uddannelsessteder.
5. Et **udskydningsmotiv**. Disse unge udskyder overvejelser om uddannelsesvalget på baggrund af usikkerhed, forvirring og opfattelser af "umodenhed" (Thomsen & Bom, 2019).

2.2 Notatets undersøgelsesspørgsmål

Notatet har to undersøgelsesspørgsmål:

1. Er der samlet set forskelle i uddannelsesforventningerne blandt kommende studerende med forskellige sociale baggrunde?
2. Er der forskelle i uddannelsesforventningerne blandt kommende studerende med forskellige sociale baggrunde, men samme gymnasiale karaktergennemsnit og på samme uddannelser?

2.3 Analysetilgang

Dette notat undersøger sammenhænge mellem på den ene side social baggrund, de kommende studerendes karaktergennemsnit fra ungdomsuddannelserne og deres studievalg, og på den anden side de kommende studerendes forventninger til, hvilket videregående uddannelsesniveau de vil opnå i et livslangt perspektiv.

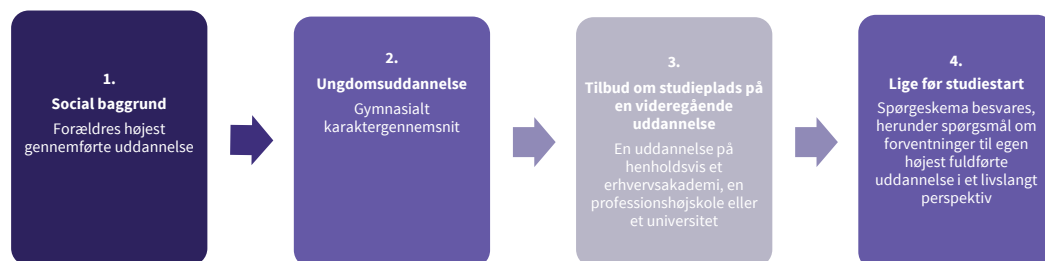
Notatet gennemfører ikke en undersøgelse af betydningen af social baggrund for uddannelsesforventninger for hele befolkningen, men er en mere fokuseret undersøgelse af, sammenhængene

mellem social baggrund mv. og uddannelsesforventninger for kommende studerende, som har søgt ind og er blevet tilbud en plads på en videregående uddannelse.

Figur 2.1 illustrerer fokus i analysen, hvor sammenhænge mellem social baggrund, gymnasiale karakterer, studievalg og uddannelsesforventninger afdækkes.

FIGUR 2.1

Uddannelsesforløb og interessevariable i analysen

Kilde: EVA, 2020.

Note: I hver af de fire bokse i figuren ses med fed skrift tidspunktet i uddannelsesforløbene, mens teksten med almindelig skrift viser, hvilke data vi udtrækker fra personerne på det givne tidspunkt i notatets analyser.

2.4 Datagrundlag

Analyserne i notatet baserer sig på to datakilder: Spørgeskemadata fra EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser og registerdata fra Danmarks Statistik.

Notatets population er udgjort af alle studerende optaget på videregående studier i sommeren 2016 gennem Den Koordinerede Tilmelding (KOT), der samtidig var sommerstartere, og som stadig var aktive 1. oktober 2016. Det svarer til i alt 44.294 studerende. Delpopulation udgøres af de i alt 24.674 optagne, der deltog i EVA's forløbsundersøgelses første spørgeskema til 2016-kohorten i august 2016. Dette svarer til en svarprocent på 55,7. De analyser i notatet, der ikke gør brug af surveydata, tager udgangspunkt i hele populationen, mens de analyser, der inkluderer surveydata, tager udgangspunkt i delpopulationen. Registerdata og surveydata kobles sammen på individniveau.

2.4.1 Typer af videregående uddannelsesinstitutioner, der indgår i analyserne

Følgende typer af videregående uddannelsesinstitutioner indgår i analyserne:

- Universiteterne
- Professionshøjskolerne
- Erhvervsakademierne.

Resultater fra de kunstneriske- og maritime videregående uddannelser er ikke med i notatet. Årsagen er, at der er for få besvarelser til, at det er muligt at foretage de relevante statistiske analyser.

2.5 Projektets organisering

Notatet er udarbejdet af konsulent Andreas Pihl Kjærsgård (projektleder), chefkonsulent Bjarke Tarpgaard Hartkopf og chefkonsulent Bella Marckmann. Herudover har professor Kim Mannemar Sønderskov fra Institut for Statskundskab ved Aarhus Universitet samt Jens-Peter Thomsen fra VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd) fungeret som metodiske og teoretiske sparringspartnere i forbindelse med udarbejdelsen af notatet.

3 Sammenhængene mellem kommende studerendes sociale baggrund og uddannelsesforventninger

I dette kapitel beskriver vi sammenhængene mellem kommende studerendes sociale baggrund og deres uddannelsesforventninger. Dette kapitel gennemgår de deskriptive sammenhænge, mens de kontrollerede modeller, der validerer sammenhængene, forefindes i appendiks B.

3.1 Kommende studerende med højtuddannede forældre forventer et højere videregående uddannelsesniveau end andre

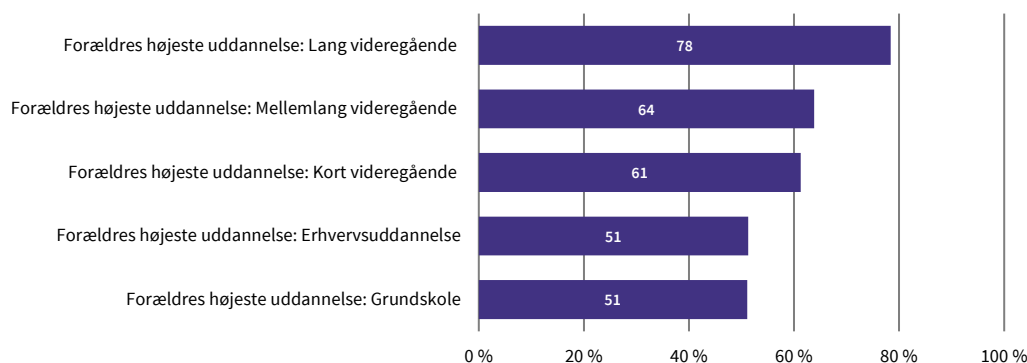
Der er en sammenhæng mellem social baggrund og kommende studerendes forventninger til det højeste videregående uddannelsesniveau, de opnår i deres liv. Figur 3.1. viser, at 78 % af de kommende studerende, hvor mindst én af deres forældre har en lang videregående uddannelse, selv forventer at opnå en kandidat- eller ph.d.-grad i løbet af deres liv. Det samme gælder 51 % af de kommende studerende, hvis forældre har en erhvervsuddannelse eller grundskolen som højest fuldførte uddannelse.⁵

5 Figur C.1 i appendiks C viser besvarelser fordelt på alle kategorier af spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?" Overordnet set forventer 51 % at gennemføre en kandidatuddannelse, 16 % forventer at gennemføre en professionsbacheloruddannelse, 10 % forventer at gennemføre en ph.d.-uddannelse, 7 % forventer at gennemføre en akademisk bacheloruddannelse, og 3 % forventer at gennemføre en erhvervsakademiuddannelse.

FIGUR 3.1

Social baggrund og uddannelsesforventninger

Andel af kommende studerende, der angiver kandidatgrad eller ph.d.-grad som det højeste uddannelsesniveau, de forventer at opnå i et livslangt perspektiv. Fordelt efter social baggrund (pct.)

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Spørgeskemadata fra august 2016 samt data fra Danmarks Statistik.

Note: I figuren opdeles de kommende studerende efter deres forældres højest fuldførte uddannelsesniveau. Den forælder, der har det højeste uddannelsesniveau, tæller. Inden for hver af de fem grupper for forældres højest fuldførte uddannelsesniveau viser figuren den samlede andel af kommende studerende, der i alt har svaret "Kandidatgrad" og "Ph.d.-grad" på spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?" Resultaterne er vægtet efter populationen af kommende studerende tilbudt en plads på de videregående uddannelser i 2016. n = 23.896.

3.2 Kommende studerende med højtuddannede forældre har højere gymnasiekarakterer end andre

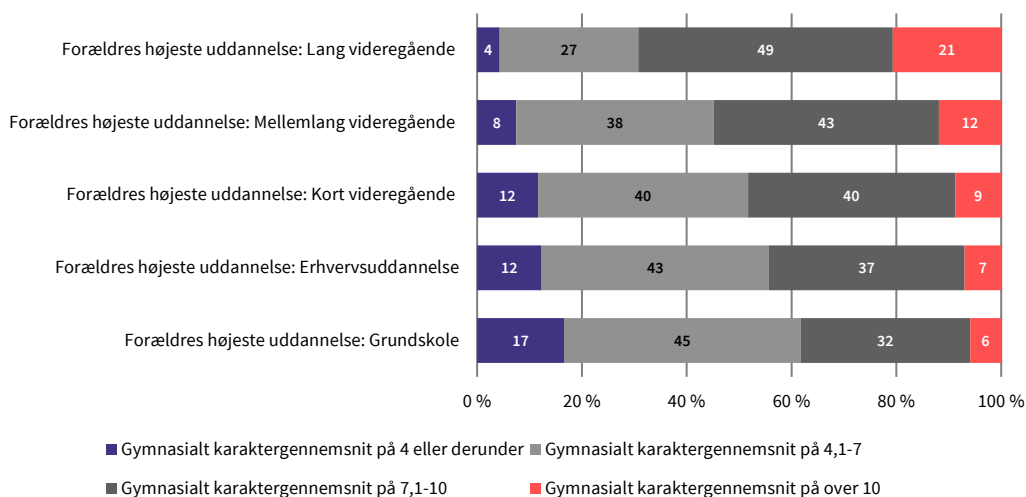
Der er sammenhæng mellem social baggrund og kommende studerendes gymnasiale karaktergennemsnit. Kommende studerende med højtuddannede forældre har således en tendens til at få højere karakterer end kommende studerende uden højtuddannede forældre. Det er særligt andelen, der får henholdsvis top- og bundkarakterer, der adskiller børn med højtuddannede forældre fra børn med lavtuddannede forældre. Figur 3.2 viser således, at 21 % af de kommende studerende med mindst én forælder med en lang videregående uddannelse har et gymnasialt karaktergennemsnit på over 10. Det samme gælder 6 % af de kommende studerende, hvis forældre har grundskolen som højest fuldførte uddannelse.⁶

6 Figur C.2 i appendiks C viser sammenhængen mellem social baggrund og gymnasiale karakterer ved blot at se på de gennemsnitlige gymnasiale karaktergennemsnit inden for grupperne af social baggrund. Det gennemsnitlige karaktergennemsnit blandt kommende studerende med mindst én forælder med en lang videregående uddannelse er 8,2. Det gennemsnitlige karaktergennemsnit blandt kommende studerende med ufaglærte forældre er 6,6.

FIGUR 3.2

Social baggrund og gymnasialt karaktergennemsnit

Andele af kommende studerende, der har opnået et givent gymnasialt karaktergennemsnit, inden for fem kategorier af social baggrund (pct.).

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Registerdata fra Danmarks Statistik.
 Note: I figuren opdeles de kommende studerende efter deres forældres højest fuldførte uddannelsesniveau. Den forælder, der har det højeste uddannelsesniveau, tæller. Inden for hver af de fem grupper for forældres højest fuldførte uddannelsesniveau viser figuren andelen af kommende studerende, der har opnået hver af de fire kategorier af gymnasialt karaktergennemsnit.

Resultaterne er vægtet efter populationen af kommende studerende tilbudt en plads på de videregående uddannelser i 2016. n = 39.449.

3.3 Sammenhæng mellem karaktergennemsnit og valgt type af videregående uddannelse

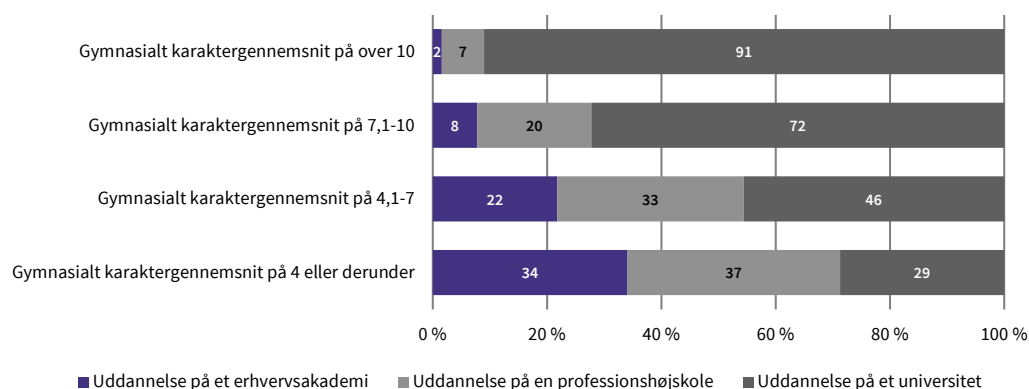
Der er en stærk sammenhæng mellem de kommende studerendes gymnasiale karaktergennemsnit og den type af videregående uddannelse, de studerende har valgt at søge ind på. Figur 3.3 viser således, at 91 % af de kommende studerende med et gymnasialt karaktergennemsnit på over 10 har valgt at søge ind på og er tilbudt en studieplads på et universitet. Det samme gælder 29 % af de kommende studerende med et snit på 4 eller derunder.

Figuren viser mere generelt, at hovedparten af de kommende studerende med et snit på over 7,1 tilbydes studiepladser på universiteterne, mens kommende studerende med et snit på 7,0 eller derunder fordeles mere ligeligt mellem studier på henholdsvis universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier.

FIGUR 3.3

Gymnasialt karaktergennemsnit og type af videregående uddannelse

Andele af kommende studerende, som har søgt ind og er tilbudt en studieplads på henholdsvis et universitet, en professionshøjskole eller et erhvervsakademi, inden for fire kategorier af gymnasialt karaktergennemsnit (pct.).

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Registerdata fra Danmarks Statistik.
 Note: I figuren deles de kommende studerende op efter deres adgangsgivende gymnasiale karaktergennemsnit. Vi har inddelt de forskellige snit i fire intervaller. Inden for hver af de fire karakterintervaller viser figuren andelen af kommende studerende, der er tilbudt en studieplads på henholdsvis et universitet, en professionshøjskole eller et erhvervsakademi. Resultaterne er vægtet efter populationen af kommende studerende tilbudt en plads på de videregående uddannelser i 2016. n = 39.283.

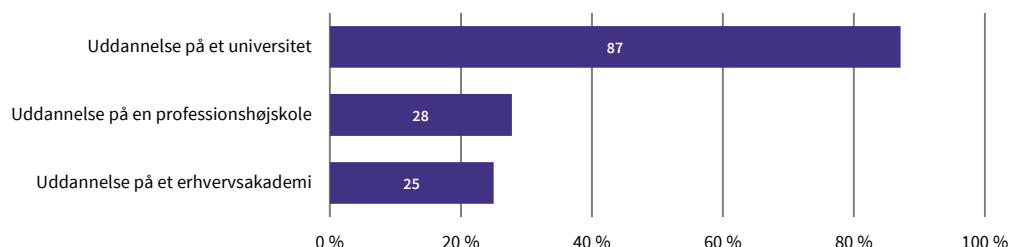
3.4 Sammenhæng mellem valgt type af videregående uddannelse og uddannelsesforventninger

Ikke overraskende forventer en langt større andel af de kommende studerende på universitetsuddannelserne end på professionshøjskolerne og erhvervsakademierne at gennemføre enten en kandidat- eller en ph.d.-uddannelse. Men det er bemærkelsesværdigt, at relativt store andele af de kommende studerende på professionshøjskolerne og erhvervsakademierne også forventer at gennemføre mindst en kandidatuddannelse i deres liv. Figur 3.4 viser, at 87 % af de kommende studerende, der har søgt ind og er blevet tilbudt en studieplads på en universitetsuddannelse, forventer at gennemføre enten en kandidat- eller en ph.d.-uddannelse i et livslangt perspektiv. Det samme gælder 28 % og 25 % på hhv. professionshøjskolerne og erhvervsakademierne.

FIGUR 3.4

Type af videregående uddannelse og uddannelsesforventninger

Andel af kommende studerende, der angiver kandidatgrad eller ph.d.-grad som det højeste uddannelsesniveau, de forventer at opnå i et livslangt perspektiv. Fordelt efter typen af videregående uddannelse, de er optaget på (pct.).

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Spørgeskemadata fra august 2016 samt data fra Danmarks Statistik.

Note: I figuren opdeles de kommende studerende efter hvilken type videregående uddannelsesinstitution, den uddannelse, de er optaget på, tilhører. Inden for hver af de tre typer af videregående uddannelsesinstitutioner viser figuren den samlede andel af kommende studerende, der i alt har svaret "Kandidatgrad" og "Ph.d.-grad" på spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?" Resultaterne er vægtet efter populationen af kommende studerende tilbudt en plads på de videregående uddannelser i 2016. n = 24.176.

3.5 Kommende studerende med højtuddannede forældre forventer et højere videregående uddannelsesniveau end andre med samme karaktergennemsnit

Der er fortsat sammenhæng mellem social baggrund og uddannelsesforventninger, når vi sammenligner kommende studerende med samme gymnasiale karaktergennemsnit. Inden for hvert karakterinterval forventer en større andel af de kommende studerende at opnå mindst en kandidatgrad, hvis deres forældre har en LVU. Tendensen er dog mest udpræget for kommende studerende med lave karaktergennemsnit fra ungdomsuddannelser. Figur 3.5 viser således, at 56 % af de kommende studerende med forældre med en LVU og et gymnasialt karaktergennemsnit på 4 eller derunder forventer at gennemføre en kandidatuddannelse. Det samme gælder 32 %, hvis forældrene er ufaglærte.

En undtagelse til tendensen om, at jo højere uddannelsesniveau forældrene har, desto højere videregående uddannelsesniveau forventer de kommende studerende også at få, findes blandt kommende studerende med middel eller høje karaktergennemsnit⁷. Blandt dem forventer en større andel af de kommende studerende, hvis forældre har en grundskole som højest fuldførte uddannelse, at opnå en kandidat- eller en ph.d.-grad, end blandt studerende, hvis forældre har en erhvervsuddannelse.⁸ Figur 3.5 viser således, at 89 % af de kommende studerende med ufaglærte forældre og et snit på 10 eller derover forventer at gennemføre en kandidatuddannelse. Det samme gælder 82 % blandt unge med faglærte forældre.

⁷ Det gælder for alle karaktergrupper undtagen kommende studerende med karaktergennemsnit på 4 eller mindre.

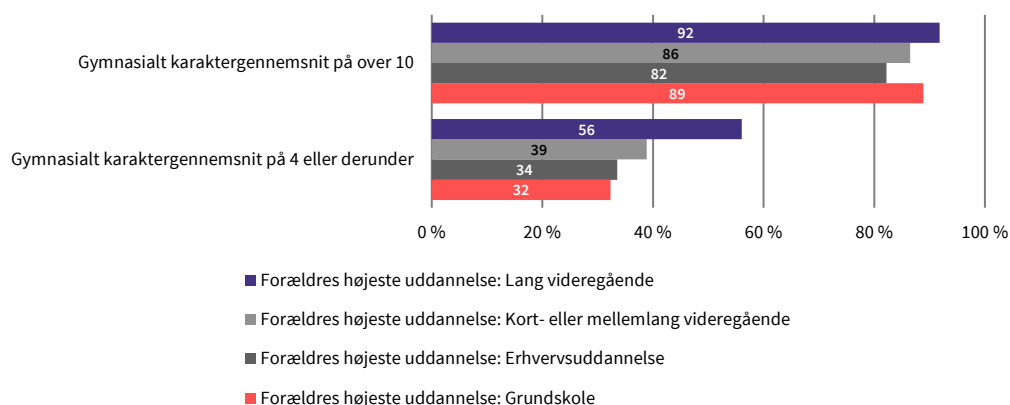
⁸ Figur C.3 i appendiks C viser, at samme mønstre gør sig gældende, hvis man i stedet for de kommende studerendes uddannelsesforventninger ser på, hvor store andele der har søgt ind på en universitetsuddannelse i stedet for en uddannelse på en professionshøjskole eller et erhvervsakademi.

Forklaringen på de relativt høje uddannelsesforventninger blandt kommende studerende med ufaglærte forældre kunne være, at vi har identificeret kommende studerende med et *kontrastorienteret motiv* i deres uddannelsesovervejelser. Thomsen & Bom (2019) beskriver, hvordan nogle børn af lavtuddannede danner høje uddannelsesforventninger som kontrast til deres forældres livsbane "for at undgå at havne som dem" (pp. 40, 45-47). Disse kommende studerende fra ressourcetsvage baggrunde vil således være stærkt motiveret til at få en højere uddannelse end deres forældre, for at undgå "at havne som dem" (Thomsen & Bom, 2019, s. 40, 45-47).

FIGUR 3.5

Uddannelsesforventninger, fordelt efter gymnasialt karaktergennemsnit og social baggrund

Andele af kommende studerende, der angiver kandidatgrad eller ph.d.-grad som det højeste uddannelsesniveau, de forventer at opnå i et livslangt perspektiv, opdelt på gymnasialt karaktergennemsnit og social baggrund (pct.).

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Registerdata fra Danmarks Statistik. Note: Figuren viser andelen af kommende studerende inden for hver gruppe, der i alt har svaret "Kandidatgrad" og "Ph.d.-grad" på spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?". I figuren deles de kommende studerende op efter deres forældres højeste fuldførte uddannelsesniveau. Den forælder, der har det højeste uddannelsesniveau, tæller. Inden for hver af de fire grupper for forældres højeste fuldførte uddannelsesniveau opdeles de kommende studerende efter deres adgangsgivende gymnasiale karaktergennemsnit. Vi har inddelt de forskellige snit i fire intervaller. Resultaterne er vægtet efter populationen af kommende studerende tilbudt en plads på de videregående uddannelser i 2016. n = [58; 2.172].

3.6 Inden for samme type af videregående uddannelsesinstitution er der kun sammenhæng mellem social baggrund og uddannelsesforventninger blandt studerende med lave karakterer

Inden for samme type af videregående uddannelsesinstitution er der generelt ikke sammenhæng mellem de kommende studerendes sociale baggrund og forventningerne til egen uddannelse. Undtagelsen er blandt de kommende studerende med et gymnasialt karaktergennemsnit på 4 eller derunder. Figur 3.6 viser således, at for denne gruppe gælder det på universitetsuddannelserne, at 89 % forventer at gennemføre mindst en kandidatuddannelse, hvis mindst én af deres forældre har en lang videregående uddannelse. Andelen er 69 % blandt tilsvarende, kommende universi-

tetsstuderende, hvor begge forældres højeste uddannelse er grundskolen. Figur 3.7 viser, at tendensen er den samme for kommende studerende på uddannelser på professionshøjskolerne eller erhvervsakademierne.

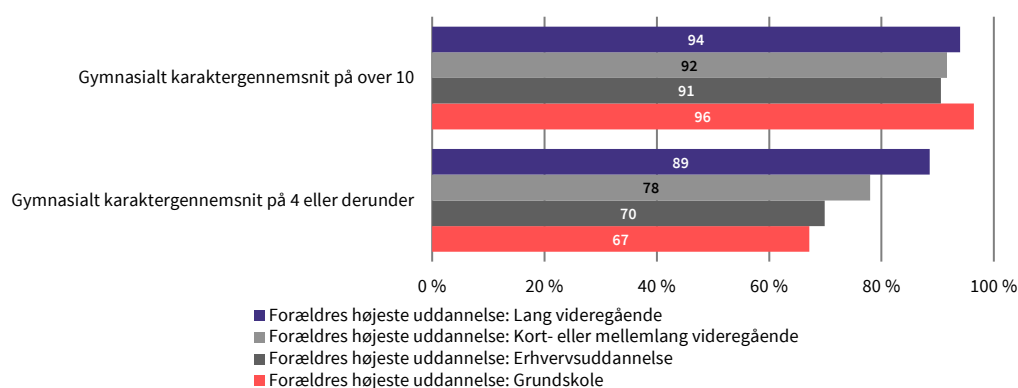
Model 5 i tabel B.1 i appendiks B viser, at der også inden for samme uddannelse er social ulighed i uddannelsesforventninger blandt studerende med lave gymnasiekarakterer.

Efter studievalget er truffet, og de studerende er tilbudt en studieplads på en videregående uddannelse, er der således stadig social ulighed i uddannelsesforventninger for kommende studerende med lave karaktergennemsnit fra ungdomsuddannelser, men ikke for de øvrige grupper af kommende studerende.

FIGUR 3.6

Uddannelsesforventninger for kommende studerende på universiteter, fordelt efter karaktergennemsnit og social baggrund

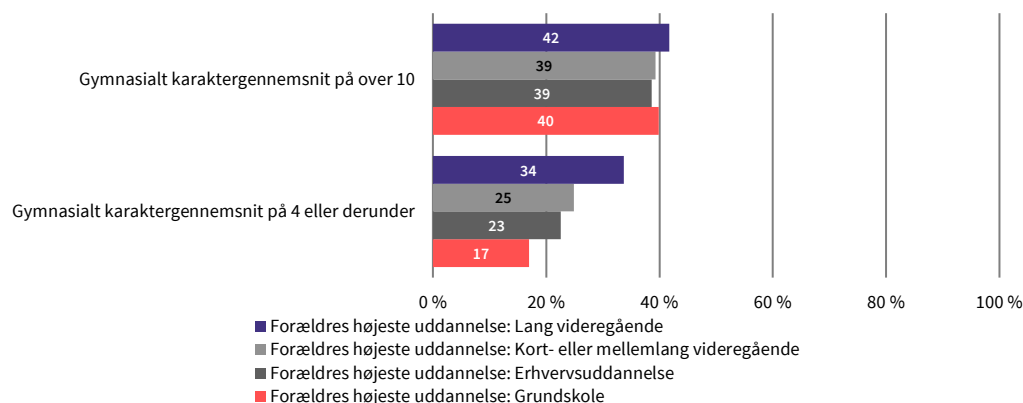
Andele af kommende studerende på en universitetsuddannelse, der angiver kandidatgrad eller ph.d.-grad som det højeste uddannelsesniveau, de forventer at opnå i et livslangt perspektiv, opdelt på gymnasialt karaktergennemsnit og social baggrund (pct.).

FIGUR 3.7

Uddannelsesforventninger for kommende studerende på professionshøjskoler eller erhvervsakademier, fordelt efter gymnasialt karaktergennemsnit og social baggrund

Som i figur 3.6 (pct.).

Kilde (figur 3.6 og 3.7): EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Note (figur 3.6 og 3.7): Figuren viser andelen af kommende studerende på henholdsvis universiteter eller professionshøjskolerne og erhvervsakademierne inden for hver gruppe, der i alt har svaret "Kandidatgrad" og "Ph.d.-grad" på spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?" I figuren opdeles de kommende studerende efter deres forældres højeste fuldførte uddannelsesniveau. Forældres højeste fuldførte uddannelsesniveau er opgjort på baggrund af den forælder, der har det højeste uddannelsesniveau. Vi har inddelt de forskellige snit i fire intervaller. Resultaterne er vægtet efter populationen af kommende studerende tilbudt en plads på de videregående uddannelser i 2016. n (figur 3.6) = [51; 1.092]. n (figur 3.7) = [17; 618].

Appendiks A – Litteraturliste

Chetty, R.; Friedman, J.; Saez, E., Turner; N. & Yagan, D. (2020). Income Segregation and Intergenerational Mobility Across Colleges in the United States. *Quarterly Journal of Economics*, 135 (3), 1567–1633.

Li, F; Morgan, K. L. & Zaslavsky, A. M. (2017). Balancing Covariates via Propensity Score Weighting. *Journal of the American Statistical Association*, 32 (19), 3373-3387.

Engzell, P. & Tropf, F. (2020). Nature, nurture, and intergenerational mobility. *VOX CEPR Policy Portal*, 26. Januar 2020.

EVA. (2015). *Den sociale profil i optagesystemet - Perspektiver på karakteroptag og social (u)lighed i optaget til universiteterne*. Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2016). *Måler gymnasiekarakterer det samme eller forskellige kompetencer?*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Forster, A. G. & Werfhorst, G. H. V. D. (2019). Navigating Institutions: Parents' Knowledge of the Educational System and Students' Success in Education. *European Sociological Review*, 36(1), 48–64.

Holm, E. F. (2019). Har du penge så kan du få... *Asterisk*, december 2019. Interview med Kristian Bernt Karlson og David Reimer.

Karlson, K. B. (2014). Præferencer for reproduktion? En analyse af den sociale stratificering af danske unges uddannelsesforventninger i henholdsvis 1968 og 2011. *Dansk Sociologi*, 25(3), 92-114.

Pike, G. R. (2008). Using Weighting Adjustments to Compensate for Survey Nonresponse. *Research in Higher Education*, 49 (2), 153-171.

Thomsen, J. P. & Bom, L. H. (2019). *Danske unges uddannelsesforventninger – Med særligt fokus på unge fra kortuddannede hjem*. VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Thomsen, J. P.; De Montgomery, C. J. & Vernstrøm, S. Ø. (2016). Kapitel 7: Unges uddannelsesmønstre. *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet – årgang 95 forløbsundersøgelse af børn født i 1995*. SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.

Rosenbaum, P. R., & Rubin, D. B. (1983). The Central Role of the Propensity Score in Observational Studies for Causal Effects. *Biometrika*, 70 (1), 41–55.

Winship, C., & Radbill, L. (1994). Sampling Weights and Regression Analysis. *Sociological Methods and Research*, 23(2), 230-257.

Appendiks B – Robusthedsanalyser på baggrund af kontrollerede modeller

I appendiks B præsenterer vi en række robusthedsanalyser, der validerer resultaterne i kapitel 3.

Uddannelsesforventninger, når forskellige faktorer holdes konstante

I afsnit 3.5 viste vi deskriptivt, at social baggrund også hænger sammen med uddannelsesforventninger for studerende med samme karakterniveau. Afsnit 3.6 supplerede med at vise, at der selv efter studievalget er sammenhæng mellem social baggrund og forventninger til egen uddannelse for kommende studerende med lave gymnasiekarakterer.

Robusthedsanalyserne i tabel B.1 bekræfter disse fund i en række kontrollerede analyser.

Den sociale ulighed i uddannelsesforventninger er generelt udtryk for forskelle i uddannelsesvalg samt forskelle i gymnasiale karaktergennemsnit

Robusthedsanalyserne viser, at de sociale forskelle i uddannelsesforventninger generelt er udtryk for forskelle i uddannelsesvalg samt forskelle i gymnasiale karaktergennemsnit. Det ser vi ved, at al variation i forventninger til egen uddannelse (den afhængige variabel), der kan tilskrives forældrenes uddannelsesniveau (den uafhængige variabel), statistisk set forklares af de studerendes uddannelsesvalg og gymnasiale karaktergennemsnit. Tabel B.1 viser således, at den sociale ulighed i uddannelsesforventninger, vi så i figur 3.1 samt ses i model 0 i tabel B.1, mindskes, når vi kontrollerer for henholdsvis gymnasialt karaktergennemsnit (model 1) og uddannelsesvalget (model 3). Kontrollerer vi for både karaktergennemsnittet og type af videregående uddannelsesinstitution samtidig, er forskellen i uddannelsesforventninger næsten væk (model 2). Kontrollerer vi for uddannelsesvalget og karaktergennemsnittet samtidig, viser analysen ingen tilbageværende forskelle i uddannelsesforventninger (model 4).

For kommende studerende med lave gymnasiekarakterer er der social ulighed i uddannelsesforventninger, selv når der kontrolleres for uddannelsesvalg og karaktergennemsnit

Robusthedsanalysen bekræfter, at for kommende studerende med gymnasiale karaktergennemsnit på 4 eller derunder er der stadig forskelle i uddannelsesforventninger efter social baggrund, selv når der kontrolleres for uddannelsesvalg og karaktergennemsnit. Model 5 i tabel B.1 viser således, at 18 procentpoint flere af de kommende studerende med mindst én forælder med en lang videregående uddannelse og et gymnasialt karaktergennemsnit på 4 eller derunder forventer at

gennemføre en kandidatuddannelse, end tilsvarende studerende med ufaglærte forældre – selv når uddannelsesvalget er holdt konstant.

TABEL B.1

Gennemsnitligt gymnasialt karaktergennemsnit for fem kategorier af social baggrund

Sammenhængene mellem social baggrund, gymnasialt karaktergennemsnit, valg af uddannelse på forventninger til egen uddannelse (ustandardiserede regressionskoefficienter).

	Model 0: Forældres højeste uddannelse & forvent- ninger om at gennemføre mindst en kandidat- uddannelse	Model 1: Model 0 med kontrol for gymnasialt karakter- gennemsnit	Model 2: Model 0 med kontrol for gymnasialt karakter- gennemsnit & type af vi- deregående uddannel- sesinstitu- tion	Model 3: Model 0 med uddan- nelsen holdt konstant	Model 4: Model 5 med kontrol for gymnasialt karakter- gennemsnit	Model 5: Model 5, hvor vi kun kører analy- sen for stu- derende med et karakter- gennemsnit på 4 eller derunder
Grundskole = ref.	-	-	-	-	-	-
EUD	0,01	-0,02*	-0,01	-0,01	-0,01	0,09*
KVU	0,12***	0,05***	0,02	0,02*	0,01	0,09
MVU	0,14***	0,05***	0	0	-0,01	0,08*
LVU	0,29***	0,14***	0,03**	0,02**	0,01	0,18***
Modeltype	LPM OLS- regression	LPM OLS- regression	LPM OLS- regression	LPM <i>fixed effects</i> på uddannel- sesudbuds- niveau	LPM <i>fixed effects</i> på uddannel- sesudbuds- niveau	LPM <i>fixed effects</i> på uddannel- sesudbuds- niveau
N (antal observationer)	23.896	21.752	21.752	23.896	21.752	1.703
N (antal uddannelses- udbud)				795	778	483

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Spørgeskemadata fra august 2016 samt data fra Danmarks Statistik.

Note: Den afhængige variabel i alle modeller i tabellen er andelen af kommende studerende, der i alt har svaret "Kandidatgrad" og "Ph.d.-grad" på spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?" I analyserne anvendes den lineære sandsynlighedsmodel. I tabellen vises ustandardiserede regressionskoefficienter. *** p < 0,01; ** p < 0,05; * p < 0,1.

Sammenhængene mellem social baggrund, gymnasialt karaktergennemsnit, valg af type af videregående uddannelse og uddannelsesforventninger

I afsnittene 3.1-3.4 viste vi deskriptivt, at der er sammenhænge mellem social baggrund, gymnasialt karaktergennemsnit, valg af type af videregående uddannelse og uddannelsesforventninger. Robusthedsanalyserne i tabel B.2 bekræfter disse fund og viser også, sammenhængene består, når der kontrolleres for de foregående variable i de kommende studerendes uddannelsesforløb. Fx viser model 2, at social baggrund og gymnasialt karaktergennemsnit begge hænger sammen med sandsynligheden for at vælge en universitetsuddannelse frem for andre typer af videregående uddannelse, når de inkluderes i samme model.

TABEL B.2

Robusthedsanalyser af sammenhængene mellem social baggrund, gymnasialt karaktergennemsnit, valg af type af videregående uddannelse og uddannelsesforventninger

Sammenhængene mellem social baggrund, gymnasialt karaktergennemsnit, valg af uddannelse på et universitet samt forventninger til egen uddannelse (ustandardiserede regresionskoefficienter).

	Model 0	Model 1	Model 2	Model 3
Afhængig variabel	Forventninger om at gennemføre mindst en kandidatuddannelse	Gymnasialt karaktergennemsnit	Uddannelse på et universitet	Forventninger om at gennemføre mindst en kandidatuddannelse
Uafhængige variable				
- Forældres højeste uddannelse	0,08***	0,14***	0,05***	0,01***
- Gymnasialt karaktergennemsnit			0,21***	0,05***
- Uddannelse på et universitet				0,56***

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Spørgeskemadata fra august 2016 samt data fra Danmarks Statistik.

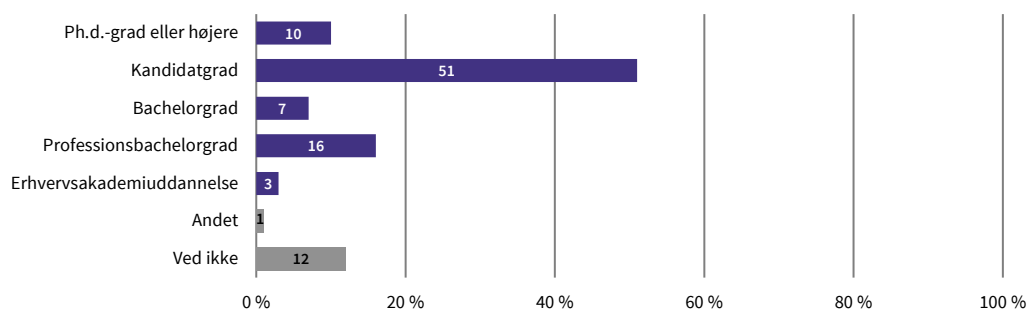
Note: Variablene i tabellen er som følger. Forældres højest fuldførte uddannelse. Variablen indeholder fem kategorier: grundskole, erhvervsuddannelse, KVV, MVU og LVU. Gymnasialt karaktergennemsnit. Denne variabel inddeler karaktergennemsnittene i fire grupper: 4 eller derunder; 4,1-7; 7,1-10; over 10. Uddannelse på et universitet. Andelen af studerende, der er tilbudt en studieplads på en uddannelse på et universitet i stedet for på en professionshøjskole eller et erhvervsakademi. Forventninger til egen uddannelse. Andelen af kommende studerende, der i alt har svaret "Kandidatgrad" og "Ph.d.-grad" på spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?" I figuren vises standardiserede regressionskoefficienter. Koefficienterne måles på en skala fra 0-1, og jo større koefficient, jo stærkere sammenhæng. Resultaterne er vægtet efter populationen af kommende studerende tilbudt en plads på de videregående uddannelser i 2016. *** p < 0,01; ** p < 0,05; * p < 0,1. n = [21.369; 39.449].

Appendiks C – Yderligere deskriptive figurer

FIGUR 3.8

Uddannelsesforventninger i et livslangt perspektiv

Andel, der angiver forskellige niveauer af videregående uddannelse som det højeste uddannelsesniveau, de forventer at opnå i et livslangt perspektiv.

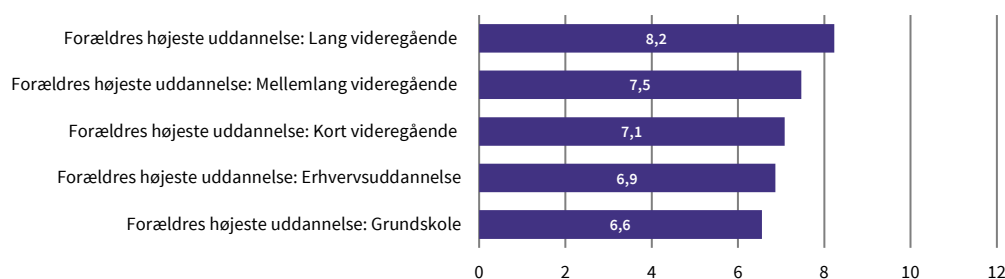
Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Spørgeskemadata fra august 2016 samt data fra Danmarks Statistik.

Note: I figuren vises den samlede andel af studerende, der har svaret i de forskellige svarkategorier på spørgsmålet "Hvad er det højeste uddannelsesniveau, du forventer at opnå i et livslangt perspektiv?" Resultaterne er vægtet efter populationen af studerende optaget på de videregående uddannelser i 2016. n = 24.674.

FIGUR C.1

Social baggrund og gymnasialt karaktergennemsnit

Gennemsnitligt gymnasialt karaktergennemsnit for fem kategorier af social baggrund

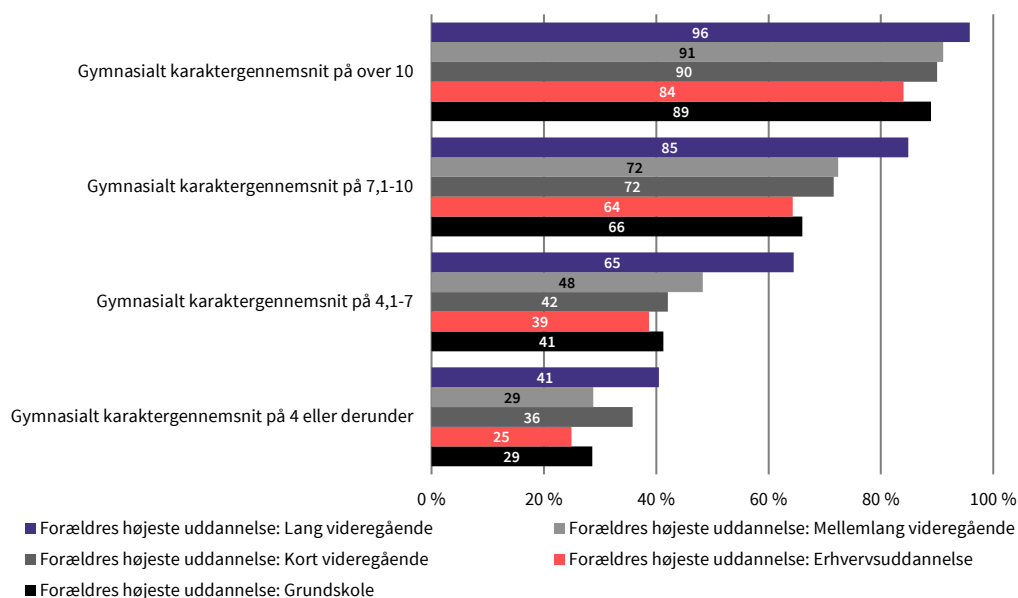
Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Registerdata fra Danmarks Statistik.

Note: I figuren opdeles de studerende efter deres forældres højest fuldførte uddannelsesniveau. Den forælder, der har det højeste uddannelsesniveau, tæller. Inden for hver af de fem grupper for forældres højest fuldførte uddannelsesniveau viser figuren det gennemsnitlige gymnasiale karaktergennemsnit. Resultaterne er vægtet efter populationen af studerende optaget på de videregående uddannelser i 2016. n = 39.449.

FIGUR C.2

Optag på universitetsuddannelse. Fordelt efter social baggrund og gymnasialt karaktergennemsnit

Andele af studerende, der er optaget på en universitetsuddannelse, inden for fem kategorier af social baggrund og fire kategorier af gymnasialt karaktergennemsnit

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten. Registerdata fra Danmarks Statistik.
 Note: Figuren viser andelen af studerende inden for hver gruppe, der er optaget på en universitetsuddannelse frem for en uddannelse på et erhvervsakademi eller en professionshøjskole. I figuren opdeles de studerende efter deres forældres højeste fuldførte uddannelsesniveau. Den forælder, der har det højeste uddannelsesniveau, tæller. Inden for hver af de fem grupper for forældres højeste fuldførte uddannelsesniveau opdeles de studerende efter deres adgangsgivende gymnasiale karaktergennemsnit. Vi har inddelt de forskellige snit i fire intervaller. Resultaterne er vægtet efter populationen af studerende optaget på de videregående uddannelser i 2016. n = [92; 3.712].

Appendiks D – Vægtningsstrategi

For at vores surveydata blandt de nyoptagne studerende i sommeren 2016 (stikprøven) kan bruges til at sige noget om alle nyoptagne studerende i sommeren 2016 (populationen), er det vigtigt, at vores stikprøver fordeler sig som populationen på centrale variable.

Af tabel D.1 fremgår, at populationen af optagne studerende i sommeren 2016 og analysens stikprøver kun afviger en lille smule fra hinanden på en række centrale variable. For at imødegå disse skævheder i de indsamlede data har EVA beregnet vægte, som anvendes i notatets deskriptive analyser.

TABEL D.1

Balancetabel

BaggrundsvARIABLE	Vægtet stikprøve	Stikprøve	Population
Frafald			
Førsteårsfrafald	18,75 %	17,08 %	18,75 %
Køn			
Kvinde	53,24 %	53,28 %	53,28 %
Mand	46,47 %	46,13 %	46,43 %
Manglende angivelse	0,30 %	0,26 %	0,30 %
Alder			
19 år eller derunder	27,44 %	27,19 %	25,89 %
20-21 år	38,16 %	37,69 %	39,93 %
22-23 år	13,45 %	12,99 %	14,67 %
24-30 år	14,16 %	14,08 %	14,15 %
Over 30 år	6,49 %	7,80 %	5,02 %
Manglende angivelse	0,30 %	0,26 %	0,34 %
Optagelseskvotient			
Kvote 1	70,95 %	71,04 %	70,76 %
Kvote 2	25,02 %	24,92 %	25,24 %
Frit optag	4,02 %	4,04 %	4,00 %

Baggrundsvariabel	Vægtet stikprøve	Stikprøve	Population
Optagelsesprioritet			
Førsteprioritet	83,83 %	85,37 %	83,88 %
Andet	16,12 %	14,63 %	16,12 %
Adgangsgivende eksamen			
STX	53,11 %	52,95 %	53,10 %
HHX	16,69 %	15,62 %	15,71 %
HTX	14,05 %	12,88 %	13,96 %
HF	8,20 %	8,74 %	8,22 %
EUD	3,68 %	4,12 %	3,70 %
Andet	5,27 %	5,69 %	5,30 %
Forældres højeste fuldførte uddannelse			
Grundskole	9,00 %	8,78 %	9,04 %
Erhvervsuddannelse	35,10 %	35,40 %	35,01 %
Kort videregående uddannelse	6,39 %	6,39 %	6,40 %
Mellemlang videregående uddannelse	27,97 %	27,77 %	27,97 %
Lang videregående uddannelse	18,53 %	18,51 %	18,58 %
Manglende angivelse	3,01 %	3,15 %	2,99 %
Region			
Nordjylland	10,52 %	10,48 %	10,39 %
Midtjylland	24,23 %	24,33 %	23,60 %
Syddanmark	21,44 %	21,29 %	20,02 %
Hovedstaden	28,05 %	28,07 %	29,87 %
Sjælland	12,30 %	12,39 %	12,21 %
Manglende angivelse	3,46 %	3,48 %	3,92 %
Herkomst			
Dansk	92,03 %	93,50 %	92,08 %
Indvandrere	2,11 %	1,85 %	2,21 %
Efterkommer	5,57 %	4,39 %	5,51 %
Manglende angivelse	0,30 %	0,26 %	0,30 %
N	24.674	24.674	44.294

Kilde: EVA's forløbsundersøgelse på de videregående uddannelser, 2016-kohorten, registerdata fra Danmarks Statistik og frafaldsdata fra de videregående uddannelsesinstitutioner.

Note: *Populationen* er den samlede population af studerende optaget på de videregående uddannelser i sommeren 2016, *stikprøve* er populationen af studerende optaget på de videregående uddannelser i 2016, som har svaret på EVA's forløbsundersøgelse, og *vægtet stikprøve* er populationen af studerende optaget på de videregående uddannelser i 2016, som har svaret på EVA's forløbsundersøgelse. Sidstnævnte er vægtet efter den samlede population af studerende optaget på de videregående uddannelser i sommeren 2016.

Beregning af vægte

Med adgang til data for den fulde population er sandsynligheden for at besvare surveyen beregnet vha. en logistisk regressionsmodel. Modellens afhængige variabel angiver, om en respondent har besvaret den pågældende survey eller ej, og som kontrolvariable inddrages samtlige af ovenstående variable fra balancetabellen. Ud fra denne model estimeres den forudsagte sandsynlighed for at besvare surveyen – også kaldet *propensity-scoren*:

$$p(X) = P(Y = 1|X)$$

Propensity-scoren er sandsynligheden for at besvare surveyen betinget på en vektor af de kontrolvariable (X) (Rosenbaum & Rubin, 1983). Propensity-score-vægten beregnes herefter som den inverse funktion af sandsynligheden for at have besvaret surveyen (Li, Morgan, & Zaslavsky, 2017). Hvis fx sandsynligheden for, at en given respondent besvarer surveyen, er 0,1, så tildeles respondenter en vægt på $1/0,1 = 10$. På den måde vil svarene fra respondenter med en lavere beregnet sandsynlighed for at besvare surveyen tælle mere i analyserne. For at undgå uhensigtsmæssigt meget støj i målingen er vægte over 35 frasortet.

På samtlige variable opnås mere balancerede fordelinger i stikprøverne efter vægtning ift. stikprøverne før vægtning, når de sammenlignes med populationen, hvilket fremgår af tabel D.1.

Forbehold

Det er dog vigtigt at pointere, at vægten kun tager højde for observerbare karakteristika og ikke uobserverbare karakteristika. Det vides med andre ord ikke, om stikprøven er balanceret på øvrige variable, som ikke er med i vægtningsmatricen.

Ligeledes skal det nævnes, at selvom vægtningen mindsker bias fra stikprøveudtrækningen, genererer den selvstændigt støj som følge af, at nogle respondenter tildeles mere værdi. Som Pike (2008, s. 167) formulerer det: “[...] there may be a tradeoff between compensating for bias due to survey nonresponse and precision of estimation”. Som konsekvens vil vægtningen forstørre standardfejlene, hvorved risikoen for type II-fejl forøges ift. brug af den uvægtede stikprøve (Pike, 2008; Winship & Radbill, 1994). Der er altså ikke nødvendigvis grund til at afvise en variabels betydning, hvis koefficienten bliver insignifikant med vægten appliceret, idet insignifikansen blot kan skyldes, at der er introduceret mere støj. Det anbefales derfor i dele af litteraturen kun at anvende vægte i deskriptive analyser (Winship & Radbill, 1994). Som følge heraf anvendes udelukkende vægten i de deskriptive analyser for at give et retvisende billede af niveauet. Regressionsanalyserne i appendiks B baserer sig derfor på uvægtede data.

Sociale forskelle i studerendes uddannelsesforventninger

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN 978-87-7182-426-1

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk